

Stiftelsen Upplandsmuseets verksamhet 1960 och 1961

MUSEISTIFTELSENS HUVUDMÄN

Stiftelsen Upplandsmuseets huvudmän äro Uppsala läns landsting, Uppsala stad, Stockholms läns landsting och Upplands fornminnesförening. Stadgarna för museistiftelsen, i den form de föreligga i Uppsala stadsfullmäktiges tryck 23/1 1959, ser. A. nr 12, bil. 1, har under 1960 granskats och godkänts av länsstyrelsen i Uppsala län samt av Riksantikvarieämbetet under erinran om att enligt stadgarnas 12 § stiftelsens och museets arbetsformer efter loppet av tre år skola underkastas förnyad översyn. Enligt stadgarna skall stiftelsens angelägenheter handhas av en styrelse, sammansatt av representanter för huvudmännen, samt ett nära samarbete upprätthållas med Upplands fornminnesförening.

MUSEISTIFTELSENS STYRELSE:

Museistiftelsens styrelse har haft följande sammansättning:

Valda av *Uppsala läns landsting*: landstingsman A. E. Elmroth, Tierp, och riksdagsman Edvin Jacobsson, Tobo. Ersättare: landstingsman S. Eriksson, Tierp, och godsägare Gunnar Hübinette, Hjälstaby.

Valda av *Uppsala stad*: fil. lic. Bo Bennich-Björkman och direktör Eric Wolrath. Ersättare: stabskonsulent P. A. Landahl och disponent Bengt Andreasson.

Valda av *Stockholms läns landsting*: riksdagsman Martin Söderquist, Solna. Ersättare: rektor Martin Karlsson, Knutby.

Valda av *Upplands fornminnesförening*: förste arkivarie Manne Eriksson. Ersättare: notischef Ellis Edman.

Självskriven ledamot, sekreterare och museiföreståndare: landsantikvarie Nils Sundquist. Styrelsens ordförande är hr Elmroth och vice ordförande hr Wolrath.

Arbetsutskott: ordföranden och sekreteraren samt hrr Eric Wolrath och Manne Eriksson.

Skattmästare: bankdirektör G. Rosenborg, Upplands Enskilda Bank.
Revisorer: utsedd av *Uppsala stad*: typograf Erik Ljungberg. Ersättare: studiesekreterare Åke Norén.

Utsedd av *Uppsala läns landsting*: bankkamrer K. G. Edström, Uppsala. Ersättare: fru Margit Bescher, Enköping.

ÅRSANSLAG

För år 1960 och 1961 har huvudmännen beviljat museistiftelsen ett anslag om kr. 86 800 per år, fördelat i enlighet med de procenttal, som fastställts genom principuttalande i ingressen till museistiftelsens stadgar, dvs. för Uppsala stad 45 proc., för Uppsala läns landsting 40 proc., för Stockholms läns landsting 10 proc. och för Upplands fornminnesförening 5 proc.

PERSONAL

Museets föreståndare är landsantikvarie Nils Sundquist, biträdande museiföreståndare antikvarie Anna-Märta Berg, och museiamanuens Agneta Furumark, f. Lindgren. En arvodestjänst för byggnadshistoriska undersökningar, vilken tjänst under 1960 delats lika mellan Upplands fornminnesförening och Stiftelsen Upplandsmuseet, har innehafts av fil. kand. Ola Ehn med biträde av fil. stud. Lars Gezeliuss. Sedan 1961 svarar Stiftelsen Upplandsmuseet ensam för tjänsten, som detta år upprätthållits av Ola Ehn. Vaktmästare är Robert Thorsemar och biljettförsäljerskor fruarna Anna Sennerfeldt, Hilda Odencrants och Aina Romson. Expeditionsvakt-skrivbiträde under aug.-dec. 1960 har varit fru Inga-Lisa Asplund. Under juli 1961 var fil. stud. Monica Sjögren anställd för att biträda amanuensen med katalogisering och med demonstrationer.

GÅVOR

1960

De gåvor, som under 1960 inkommit till Stiftelsen Upplandsmuseet, uppgå till omkring 300 nummer. Bland gåvorna märkes en urnyckel av guld från 1836, tillverkad i Norrtälje av JOHAN LUDVIG KLINT, samt föremål av silver, såsom bågare i rokokostil från 1782 av uppsalamästaren CARL NILSSON FAHLBERG, gustaviansk supkopp med fot och grepe, två supkalkar från 1803 av stockholmsmästaren PETTER ENEROTH, två teskedar från 1817 av uppsalamästaren OLOF BERGSTRÖM, matsked från 1824 av

enköpingsmästaren JOHAN PETTER HÖRLING, matsked från 1831 av uppsalamästaren NILS WENDELIUS, bägare från 1842, med inskription, av uppsalamästaren A. F. HELLMAN, väskbygel från 1850 av enköpingsmästaren L. P. EDBORG, hästskoformad silverbrosch tillverkad i Stockholm 1874, servettring från 1898, vilken tillhört Anders August Haglund, Uppsala, samt idrottspokal från Nordiska spelen 1901. Vidare märkes ett tennfat av uppsalamästaren JOHAN ERIK SCHULT, verksam 1775–1820, och en brännvinsapparat av koppar med den 27 kannor stora pannan krönt 1836. Bland textilierna märkes två broderade taylor i silke på siden från 1800-talets början, pärlbroderad kudde och redikyl, ett par korsstygnbroderade brudgumshängslen från 1833, ett flertal dräkter och dräkt detaljer från 1800-talet, bindmössor samt ett antal handvävda vepor och bolstervar, varibland ett högreståndsbetonat med ränder i blått och rött. Ett antal möbler har kommit museet till del, såsom en brudkista från 1775 och en hörnskänc från 1817. Hantverksamlingarna har kompletterats genom ett antal föremål från skräddarmästare Oscar Kumlins verkstad och från Ahlquists gelbgjuteri, båda i Uppsala. Även må nämnas en stämpelornerad näverdosa, psalmbok med mässingsbeslag från 1754, en gravprydnad gjord av svarta och vita glaspärlor och en av målade blommor och blad av plåt, apotekarspatel av horn från 1700-talet, leksaker i form av pappersdockor med kläder från 1840-talet och dockor med kläder från 1800-talets andra hälft, tre porträtt föreställande Dios Per Andersson (Dal-Pelle) samt akter och böcker rörande hans fängelsetid och avrättning.

1961

De gåvor, som under 1961 inkommit till Stiftelsen Upplandsmuseet, uppgå till omkring 200 nummer. Bland gåvorna märkes tesil av silver tillverkad 1855 av uppsalamästaren SVEN PETTER DAHLGREN, 12 ark med akvareller med botaniska motiv, varav en daterad 1789 och en 1790, bål av flintporcelain tillverkad vid Gustafsberg omkring 1850, 8 tallrikar av flintporcelain från 1800-talets andra hälft, ett par smörstämplar av trä, daterade 1794, två sopptallriksbrickor av trä, varav den ena försedd med Gemla Leksaksfabriks AB:s stämpel, julgransprydnader från 1860-talet samt begravningskonfekt. Bland textilierna märkes brudörngott från 1800-talets början med infällt äldre vitbroderi från 1600-talets senare hälft, stickade brudstrumpor daterade 1807, matta från omkring 1880 med korsstygnbroderi i ylle, märkduksrya daterad 1880, matelasserat sidentäcke, 9 sidschaletter varav 3 med Stockholms hall-

stämpel, 2 med sidenfirman K. A. Almgrens stämpel och 1 med sidenfirman Casparsson & Schmidts, porträtt av Oscar I vävt i siden vid sidenfirman K. A. Almgren, signerat L. G. HORNGREN och försedd med Stockholms hallstämpel 1846, ungmorsmössa från 1826, två hattar från 1830-talet, brudkängor av vitt siden från 1860 samt ett flertal dräkter och dräktdetaljer från 1800-talets andra hälft och 1900-talets början, såväl av allmoge- som högreståndskaraktär. För övrigt må nämnas en docka med klänning från omkring 1830, cigarrfodral av stål från 1880-talet med »fornnordisk» ornamentik, färghäll med två rivstenar samt en stor koppargryta, använd vid färgning av garn och vadmal.

För museets räkning har den inventering av fisket i Roslagen, som under 1958 och 1959 utförts av folkskolläraren Nils J. Nilsson, fortsatt under 1960 och 1961, varvid ett stort antal fiskredskap genom gåvor och inköp tillförts museet.

DEPOSITIONER

Hos Stiftelsen Upplandsmuseet har Upplands fornminnesförening deponerat de under 1960 och 1961 genom inköp gjorda nyförvärven. Föremål deponerade våren 1960 redovisades i fornminnesföreningens styrelseberättelse i UPPLAND 1960, föremål deponerade hösten 1960–våren 1961 redovisas i styrelseberättelsen i denna årsbok. Bland de föremål, som fornminnesföreningen deponerat hos Stiftelsen Upplandsmuseet hösten 1961, märkes följande: alrotsfanerat kabinettsskåp i senbarock av svensk tillverkning, gustaviansk kaffekanna av silver tillverkad 1794 av uppsalamästaren OLOF YTTREUS, pokalglas med etsad dekor med Adolf Fredriks monogram under kunglig krona, antagligen tillverkat vid Kungsholms glasbruk under 1700-talets andra hälft, två spetsglas med Gustaf III:s krönta monogram, högt brännvinsglas från 1870–80-tal med ingjuten spiraldekor i benet, två desserttallrikar tillverkade vid Gustafsberg på 1830-talet, tobaksburk av glaserat lergods med reliefdekor, tillverkad vid Höganäs på 1830–40-talen, mugg av glaserat lergods, tillverkad på 1800-talets andra hälft vid Tillinge fabrik (Kalmar län), uppläggningsfat från 1880-talet i Rörstrands Victoriamönster, ljusstake av mässing i senbarock, mässingsstrykjärn med rund nos av 1600-talstyp och rya vävd i Funbo på 1800-talets mitt.

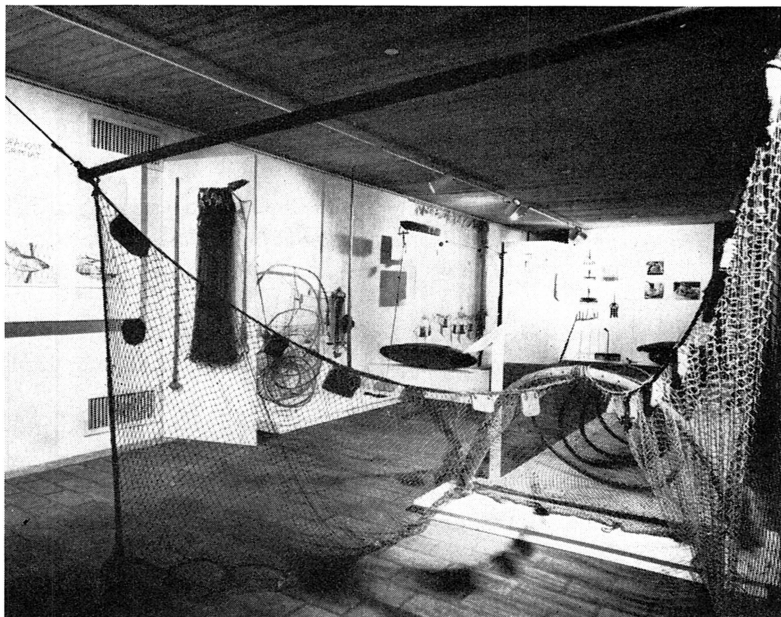
Dessutom har hos Stiftelsen Upplandsmuseet enstaka föremål deponerats av privatpersoner.

Från utställningen »Det Dragarbrunn som försvinner».

VERKSAMHETEN I MUSEET

Under 1960 och 1961 har en del omändringar och nyuppställningar gjorts i museet så att märkligare gåvor och de av fornminnesföreningen deponerade nyinköpta föremålen m. m. blivit utställda. Silversamlingen har omordnats och varit utställd i tre montrar i Takhallen. I denna hall har även två montrar omarrangerats för att bereda plats åt OLOF THELOTTIS bordsur från 1690-talet och uppsalaurmakaren S. P. LÖFBERGS fickur från 1802 (se årsboken UPPLAND 1941), guldsmycken från 1800-

Från utställningen »Från harka till trål».

talet, miniatyrer och dosor, samt föremål av mässing och stål från 1700-talet med graverad och etsad dekor. I textilgalleriet har montrarna med bolstervar, broderier i silke på siden från 1700-talet och korsstygnbroderier från 1800-talet omordnats och kompletterats samt museets märkdukssamling utställts. I Stadshallen har ordnats montrar med uppsalaten, glas, 1700-talsfajanser och porslin från Rörstrand och Gustafsberg till en särskild konsthantverksavdelning. Från juni 1960 till juni 1961 utställdes leksaker och dockskåp från 1800-talet i en särskild avdelning, »Barnens värld». Montern med prov på S:t Eriks lervarufabriks produktion har kompletterats med föremål från Uppsala-Ekeby och en monter visar lergods från bl. a. Norrtälje Lergods- och Kakelfabrik. I museets Entréhall har i montern för nyförvärv sexton utställningar anordnats. Till julen 1960 restes på museigården en s. k. julruska enligt sed från södra och sydvästra Uppland och julen 1961 en julstång enligt tradition från Västerlövsta socken samt i Constance Andersson-rummet en julgran med prydnader från 1800-talets slut. Båda åren dukades julbord enligt beskrivning från Sko socken.

I Svenska Handelsbankens vestibul vid Stora torget har museet april-oktober 1960 utställt ett antal föremål, härrörande såväl från staden, bl. a. jordfynd från kv. Näktergalen och Lejonet, som från landskapet, såsom allmogetextilier, flätade korgar m. m.

Tillfälliga utställningar

Museets första tillfälliga utställning var Nationalmusei vandringsutställning »*Kungliga amatörer. Från kung Erik till prinsessan Eugenie*», som visades i Entréhallen 15 febr.-7 mars 1961, varunder den besöktes av 1 513 personer.

Den stadshistoriska utställningen »*Det Dragarbrunn som försvinner*», ordnad av Anna-Märta Berg och Agneta Lindgren, varade från 29 april-31 maj 1961 och besöktes av 2 459 personer.

»*Från harka till trål. En utställning om fisket vid Upplandskusten*» öppnades 22 nov. 1961 för att pågå till 4 febr. 1962. Den har sammanställts och arrangerats av Anna-Märta Berg och Agneta Furumark, f. Lindgren på grundval av de redskap, upppteckningar och fotografier, som folkskolläraren Nils J. Nilsson tillfört museet vid den sedan 1958 pågående inventeringen av fisket vid Upplandskusten.

Föredrag

De föredrag och demonstrationer, som hölls våren 1960, redovisades i föregående årsbok.

Under hösten 1960 och under år 1961 har följande kulturhistoriska föredrag hållits för allmänheten:

Hösten 1960

- 4 okt. landsantikvarie Nils Sundquist: »Uppsala Hälsobrunn 1769-1881.»
- 18 okt. fil. dr Arvid Hj. Uggla: »Linné och Upsala.»
- 1 nov. fil. kand. Ola Ehn: »Uppländskt möbelmåleri.»
- 15 nov. fil. kand. Lena Kastberg: »Från ljuskrona till mjölkkruka. Föremål av mässing.»
- 29 nov. amanuens Agneta Lindgren: »Korsstyngsbroderade märkdukar från 1700- och 1800-talen.»
- 14 dec. antikvarie Anna-Märta Berg: »Jul och julfirande i Uppland i gammal tid.»

Varannan onsdag har museet demonstrerats för allmänheten.

1961

24 jan. fil. stud. Lars Gezelius: »En glimt av storkonungens land. En kulturhistorisk resa i Persien.»

7 febr. fil. kand. Göran Rosander: »Allmogemålaren Hans Wikström.»

21 febr. amanuens Anders Åman: »Kungliga amatörer.»

21 mars landsantikvarie Nils Sundquist: »Anläggningarna vid Kvarnfallet. Några drag ur uppsalaindustriens äldsta historia.»

4 april arkitekt Carl Eric Nohldén: »Den nya modellen över Stora torget med kringliggande kvarter från tiden omkring 1850.»

18 april folkskolläraren Bengt Lindberg: »Att gå i skola i gamla tider.»

26 april fil. kand. Ola Ehn: »De kulturhistoriska undersökningarna vid rivningen av den gamla bebyggelsen vid Dragarbrunn.»

30 maj »En miljöbild från 1840-talets Uppsala.» Gluntsång av bröderna Bohlin.

11 okt. fil. lic. Torgny Nevéus: »Den glada studentexercisen i 1800-talets Uppsala.»

Under våren demonstrerades museet ett antal onsdagar. Allmänheten gavs även flera tillfällen att få utställningarna »Kungliga amatörer» och »Det Dragarbrunn som försvinner» visade. Under juli demonstrerades museet varje vardag.

1960

BESÖKSFREKVENNS

Upplandsmuseet har under 1960 besökts av 16 862 personer, vilka fördela sig sålunda: enstaka betalande 10 403, gruppbesök 2 483, skolklasser 3 809, fri entré 167.

Biljettintäkter	12 556: 50
Utgifter för vakthållning o. biljettförsäljning ..	5 792: 75
Netto	6 763: 75
Inkomst på försäljning av vykort m. m.	189: 69

1961

Upplandsmuseet har under 1961 besökts av 14 116 personer, vilka fördela sig: enstaka betalande 8 759, gruppbesök 1 938, skolklasser 2 878, fri entré 541.

Biljettintäkter	10 491: 75
Utgifter för vakthållning o. biljettförsäljning ..	6 363: 75
Netto	4 128: —
Inkomst av försäljning av vykort m. m.	166: 86

ARKIV OCH BIBLIOTEK

Enligt avtalet mellan Upplands fornminnesförening och Stiftelsen Upplandsmuseet har Upplandsmuseet oinskränkt tillgång till fornminnesföreningens antikvariskt-topografiska arkiv och bibliotek. Stiftelsen Upplandsmuseet har förvärvat viss speciallitteratur, under 1960 omfattande 37 volymer till ett sammanlagt pris av 512 kr., under 1961 20 volymer till ett sammanlagt pris av 368:45 kr.